

<https://unba.org.ua/news/2640-naau-vkazala-gpu-na-porushennya-pri-vruchenni-pidozri-lavrinovichu.html>

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства: внесений до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 вересня 2019 року № 1009. Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=66252&pf35401=490800>

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства», внесеного до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 вересня 2019 року № 1009. Офіційний сайт Верховної Ради України. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=66252&pf35401=492767>

Джабурія О.О.

*заступник Голови Ради адвокатів Одеської області, адвокат,
асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та
адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДСТАВІ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Питання про організаційні форми адвокатської діяльності та їхні види є надзвичайно дискусійним у правовій науці.

Діюче законодавство про адвокатуру передбачає три організаційних форми адвокатської діяльності в Україні. Це – індивідуальна адвокатська діяльність, адвокатське бюро та адвокатське об'єднання.

Законодавство іноземних країн містить значно ширше коло таких організаційних форм, через що і у вітчизняній правовій науці звучать думки розширити зазначене коло і в Україні. З огляду на поширення в Україні практики діяльності адвоката на підставі трудового договору в адвокатському об'єднанні, у науці висловлюються думки про необхідність розглядати таку роботу як самостійну організаційну форму адвокатської діяльності.

Найбільш повно проблему організаційної форми адвокатської діяльності при здійсненні адвокатом адвокатської діяльності на підставі трудового договору, на наш погляд, окреслила Н.М.Бакаянова. На її думку, у разі здійснення адвокатом адвокатської діяльності на засадах трудового договору із адвокатським об'єднанням така форма організації його адвокатської діяльності не охоплюється жодною з форм, визначених

Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зокрема, така діяльність не містить ознак індивідуальної діяльності, оскільки адвокат у такому випадку не укладає самостійних договорів про надання правової допомоги з клієнтом, не є самозайнятою особою, не веде самостійного податкового обліку, що є характерним для індивідуальної адвокатської діяльності. Така діяльність не здійснюється ним і у організаційно-правових формах адвокатського бюро (оскільки такого бюро адвокат не створює) чи адвокатського об'єднання (оскільки членом такого об'єднання він не є). Тож при наданні правової допомоги адвокатами – працівниками фактично виникатиме четверта форма організації адвокатської діяльності – форма здійснення адвокатської діяльності на підставі трудового договору, що не передбачено Законом. На її думку, така форма організації адвокатської діяльності була б цілком прийнятною для використання її в Україні у разі врегулювання її у законодавстві [1, с.233-234]. Подібного висновку доходить й С.О.Іваницький, який зазначає, що трудові відносини між адвокатом й адвокатським бюро (об'єднанням) набули масового характеру, проте в законі така організаційна форма адвокатської діяльності відсутня [2, с. 509-510]. Наслідком дослідження науковця є висновок, що однією з організаційних форм адвокатської діяльності має бути робота адвоката за наймом в адвоката або адвокатському об'єднанні (бюро) [2, с. 513].

Питання про нормативне закріплення можливості здійснення адвокатської діяльності на засадах трудового договору все більше привертає увагу до себе і законодавця. Поміж тим підходи до сутності такої діяльності, що викладаються у тих чи інших законопроектах, різняться.

Так, проектом Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) (реєстр. № 2270 від 02.03.2015) [3] визначено, що робота за трудовим контрактом в адвокатському об'єднанні (бюро, кабінеті) є однією з самостійних організаційних форм адвокатської діяльності (практики) поряд з адвокатським кабінетом, адвокатським бюро чи об'єднанням.

Відомий проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018. [4] також приділяє увагу питанню праці адвоката на підставі трудового договору, причому досить суперечливо. На відміну від наведеного вище законопроекту, він не визнає за здійсненням адвокатської діяльності на засадах трудового договору самостійної організаційної форми адвокатської діяльності, хоча в досить багатьох нормах законопроекту вказує на право адвоката здійснювати цю діяльність у адвокатському бюро чи адвокатському об'єднанні. При цьому законопроект виходить з того, що організаційною формою адвокатської діяльності таких адвокатів є відповідне адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання. Однак, при цьому, цей законопроект допускає можливість праці адвоката за трудовим договором (контрактом) з особою, яка не є адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням,

зберігає за ним статус адвоката та надає адвокату право представляти свого роботодавця в суді, користуватися в рамках діяльності за таким договором професійними правами адвоката та гарантіями адвокатської діяльності.

Зовсім нещодавно до Верховної Ради України внесено також проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності (реєстр. № 2303 від 23.10.2019) [5], який також стосується врегулювання окремих аспектів питання про здійснення адвокатом адвокатської діяльності на підставі трудового договору. Так, зокрема, пропонується викласти в новій редакції статтю 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка врегульовуватиме таку організаційну форму адвокатської діяльності як здійснення адвокатської діяльності адвокатом індивідуально. У ній, крім іншого, пропонується передбачити положення про те, що адвокат має право здійснювати професійну діяльність на умовах трудового договору. Таким чином, по суті запропоновано положення про здійснення адвокатом адвокатської діяльності на умовах трудового договору як різновиду індивідуальної адвокатської діяльності.

На наш погляд, питання щодо того, чи можна вважати працю адвоката на підставі трудового договору (насамперед, в адвокатському об'єднанні чи адвокатському бюро) самостійною організаційною формою адвокатської діяльності, є дискусійним та обумовлюється тим, що ми будемо розуміти власне під поняттям організаційної форми адвокатської діяльності та які ознаки цих форм ми виокремлюємо. Адже як показано вже було вище, досить багато хто вважає, що у випадку здійснення адвокатом адвокатської діяльності на підставі трудового договору з адвокатським об'єднанням (бюро), матиме місце така організаційна форма адвокатської діяльності як здійснення її у формі адвокатського об'єднання (бюро).

На наш погляд, здійснення адвокатської діяльності на засадах трудового договору ніяким чином не можна розглядати як самостійну організаційну форму адвокатської діяльності. При цьому, питання щодо перебування адвоката у трудових відносинах з адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням хоча й потребують свого врегулювання у законодавстві про адвокатуру, однак не в межах такої самостійної організаційної форми здійснення адвокатської діяльності. І цьому є таке пояснення.

При наданні адвокатом правової допомоги клієнту на засадах трудового договору, укладеного між адвокатом та адвокатським бюро чи об'єднанням, адвокат жодним чином не виступає самостійним суб'єктом організаційних відносин. Організаційна ж форма адвокатської діяльності хоча й безпосередньо пов'язана з адвокатом як єдиним суб'єктом здійснення адвокатської діяльності з надання правової допомоги, однак не отожднюється з ним. Виходячи з положень законодавства про

адвокатуру вбачається, що завдання організаційної форми адвокатської діяльності як правової категорії полягає в тому, щоб визначити суб'єкта, який організовує адвокатську діяльність, що її здійснює адвокат, у зовнішніх відносинах з іншими суб'єктами, які й опосередковують цю діяльність.

Зосередимо свою увагу на одній з ознак, що, на наш погляд, характеризує сутність організаційної форми адвокатської діяльності. Досить важливим для розуміння цієї сутності є розуміння того, що саме організаційна форма адвокатської діяльності є суть сторони з укладення договору про надання правової допомоги. Саме організаційна форма адвокатської діяльності повинна бути та є такою стороною. Адвокат, який перебуває у трудових відносинах з адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням, відповідно до діючого законодавства не укладає жодних договорів з клієнтом, не несе перед ним жодних зобов'язань в межах цих договорів, крім власне тих зобов'язань, що обумовлені його статусом як адвоката та впливають із законодавства про адвокатуру. При наданні правової допомоги клієнту адвокатом, який перебуває у трудових відносинах з адвокатським бюро (об'єднанням), внутрішні трудові відносини між адвокатом та адвокатським бюро (об'єднанням) жодним чином не впливають на ті зовнішні організаційні відносини, які опосередковують адвокатську діяльність, зокрема, з клієнтом. Через це на сьогодні немає жодних підстав визнавати таку діяльність самостійною організаційною формою адвокатської діяльності. При цьому, напевно, не є доцільність з цих підстав і врегульовувати в законодавстві таку діяльність як самостійний різновид організаційної форми. Бо напевно не доцільно передбачати у законодавстві, що адвокат, який перебуватиме у трудових відносинах з адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням, вправі буде укладати самостійний договір про надання правової допомоги з клієнтом. Зазначене суперечило б основам законодавства про працю та цивільному законодавству.

Виходячи з цього, вважаємо, що на сьогодні немає доцільності виокремлювати таку самостійну організаційну форму адвокатської діяльності як здійснення її на підставі трудового договору. Натомість ми жодним чином не заперечуємо щодо доцільності диференціації в межах існуючих організаційних форм адвокатської діяльності різновидів участі адвокатів у цих формах, наприклад, чи то на підставі відносин членства, чи то на підставі тих же трудових відносин.

Список використаної літератури:

1. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.
2. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні : принципи та система : монографія. – Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

3. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) № 2270 від 02.03.2015. URL: http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54233

4. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018. URL: http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557

5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності №2303 від 23.10.2019. URL: http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67168

Островська М.А.

*адвокат, керівник Адвокатського об'єднання «Партнери»,
заступник Голови Комітету НААУ по наближенню системи адвокатури
України до європейських правових стандартів*

ПОЛЮВАННЯ НА АДВОКАТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На виконання міжнародних зобов'язань, взятих Україною перед європейськими партнерами ще в далекому 1995 р. [1], українською владою разом із експертами Венеціанської комісії лише в 2012 р. проведено ряд дієвих правових заходів задля зміцнення демократії, утвердження прав людини і верховенства права. Зокрема, прийнято нові прогресивні, хоча і не до кінця досконалі нормативно-правові акти. Серед них Закони України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про судоустрій та статус суддів», Кримінальний процесуальний кодекс України та інші.

Однак, змушені констатувати, що станом на 2019 р., попри запровадження досить демократичних правил, проблема їх невиконання правоохоронними та судовими органами, чи-то внаслідок незнання, чи-то свідомого ігнорування, залишається і надалі. І як показує досвід, кардинальна зміна влади ніколи не впливала на ці сумні процеси.

Факти грубого порушення прав людини в професійній сфері продовжується. Мова про правників та гарантії адвокатської діяльності. Адже ототожнення адвоката з клієнтом відбувається як з боку суспільства, так і з боку представників державної влади, в особі силових відомств. Після реформування адвокатури одним з перших резонансних порушень стало протиправне затримання Генеральною прокуратурою України в березні 2014 року Президента Асоціації правників України, адвоката Дениса Бугая. Правозахиснику було пред'явлено підозру з обставин, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням ним адвокатської діяльності. Заява Д. Бугая про